

Karlskoga kommun
kommun@karlskoga.se, gymnasienamnden@karlskoga.se

Möckelngymnasiet Degerfors
Claes Vitez, claes.vitez@karlskoga.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Möckelngymnasiet Degerfors, belägen i Degerfors kommun

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Möckelngymnasiet Degerfors arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde (SKOLFS 2011:144, avsnitt 2.6).

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal och elever i årskurserna 2-3 på introduktionsprogrammet med inriktning språkinträdning och elever i årskurs 3 på ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Intervjuerna genomfördes den 27-28 september 2017 av utredarna Agneta Kenneberg och Johanna Davidson.

Fakta om Möckelngymnasiet Degerfors

Möckelngymnasiet Degerfors är en gymnasieskola som är belägen i Degerfors kommun, med Karlskoga kommun som huvudman. Skolan erbjuder bygg- och anläggningsprogrammet, barn- och fritidsprogrammet, ekonomiprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och introduktionsprogrammet. För eleverna finns möjlighet att kombinera ett nationellt program med en elitidrottsutbildning med inriktning fotboll eller ishockey. Ungefär en tredjedel av skolans elever studerar introduktionsprogrammet med inriktning språkinträdning. Elevhälsans personal består av skolsköterska, kurator, specialpedagog och speciallärare. Skolpsykolog anlitas vid behov.

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Möckelngymnasiet Degerfors enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Möckelngymnasiet	Kartläggningens resultat
dokumenterar skolan sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % anger detta
har skolan kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % anger detta
har skolan inte satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % sätter upp mål
används elevhälsan i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % anger detta
används elevhälsan i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % anger detta
används elevhälsan i lärarnas kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % anger detta
bedömer 8 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 50 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
har lärarnas kompetens inom sex och samlevnad följts upp	22 % anger detta
har lärarna inte erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % har erbjudit
anger rektorn att skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % anger detta
arbetar 17 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 42 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 33 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 50 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta
bedömer rektorn att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet på denna skola är hög	51 % anger detta
bedömer 58 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög	52 % anger detta

Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Möckelngymnasiet baseras på svar från rektorn i rektorsenkäten och svar från 12 av 31 registrerade lärare (39 %) i lärarenkäten.

Möckelngymnasiet Degerfors arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Skolan har inte något uttalat mål för sex- och samlevnadsundervisningen men rektorn lyfter att målen för värdegrundsarbetet inkluderar även de delarna av läroplanen. Skolan har inte någon dokumenterad uppföljning och utvärdering av sex- och samlevnadsundervisningen. Den uppföljning som förekommer sker inom ramen för det centrala innehållet för varje kurs samt i uppföljning av värdegrundsarbetet. Rektorn berättar i intervjun att hen följer upp hur personalen arbetar med frågorna i medarbetarsamtalen. Exempelvis har rektorn pratat med en lärare om att elever har upplevt ett större fokus på pojkarna än flickorna i undervisningen.

I intervjun redogör rektorn för att skolans kurator har specifik kompetens att hantera frågor kring sex och samlevnad. Lärarna känner till den specifika kompetens som finns inom elevhälsan och hänvisar ofta elever dit med frågor som de själva inte kan hantera. Elevhälsans kompetens används i undervisningen genom att kurator deltar i undervisningen tillsammans med naturkunskapsläraren som undervisar på nationella program.

Lärarna och elevhälsans personal har inte deltagit i någon kompetensutveckling som varit inriktad på sex- och samlevnadsundervisningen det senaste året. Både personal och rektor anger i intervjuerna att någon specifik uppföljning av lärarnas kompetens att undervisa i sex och samlevnad inte förekommer, men att deras kompetens generellt följs upp i medarbetarsamtalen. Vid intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarnas

kompetens inom sex- och samlevnadsområdet upplevs variera. Under intervjuerna ger lärarna uttryck för att de skulle behöva mer utbildning i hur de ska ta upp alla frågeområden inom sex och samlevnad med eleverna. Vidare uttrycker lärarna att det är tur att de har kuratorn eftersom de kan hänvisa elever dit när deras egen kompetens inte räcker till.

Både elevhälsans personal och lärare upplever att det finns goda förutsättningar för lärarna och elevhälsan att samverka och utbyta erfarenheter. Vid intervjuer ger lärarna exempel på en pågående samverkan kring sex- och samlevnadsundervisningen i kursen naturkunskap 1b och ett kommande samarbete i samhällskunskap. Samtidigt berättar lärarna i intervjuer att det inte är vanligt att gemensam tid används på ett strukturerat sätt för att samverka och utbyta erfarenheter kring sex- och samlevnadsundervisningen.

Elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som ryms inom begreppet sex och samlevnad

I intervjuer beskriver lärare flera exempel på hur sex- och samlevnadsfrågor integreras i undervisningen. Intervjuade elever kan återge hur lärare tagit upp ämnen som manligt och kvinnligt, sexuella relationer, jämställdhet, kärlek och att få vara sig själv, i undervisningen. Ett exempel från religionsundervisningen, som framkommer från intervjun med elever som studerar på ett nationellt program, handlar om att skapa en egen människa som på något sätt bryter mot normen. Elever beskriver hur de fick diskutera och få en förståelse för hur det är att bryta mot normer i samhället. Ett annat exempel är ett arbete i litteraturhistoria där eleverna fått reflektera över hur normer förändrats över tid. Många av de exempel som personal och elever ger beskriver att ett normkritiskt perspektiv genomsyrar elevernas undervisning.

Under intervjuerna kopplar lärarna och eleverna ihop sex- och samlevnadsfrågorna med skolans värdegrundsarbete. Lärarna berättar att de lyfter in situationer, som kan uppkomma i korridorer och under raster, till lektionerna och diskuterar med eleverna. Idrottsläraren menar att det mestadels i hans undervisning handlar om att "greppa tillfället". Av intervjuer med eleverna framkommer dock att inte alla lärare reagerar och tar en diskussion om skällsord, med anknytning till sexuell läggning, som kan uppkomma i klassrummet.

En stor del av skolans undervisning i sex och samlevnad är kopplad till kursen naturkunskap 1b. Läraren i naturkunskap och skolans kurator samverkar i ett projekt där det centrala innehållet i naturkunskapskursen breddas och inkluderar allt från normer och relationer till sexuell hälsa. Undervisningen under projektet utgår ifrån elevernas frågor om sex och samlevnad och ger möjlighet till fördjupning. Eleverna berättar i intervjun att de uppskattar upplägget och innehållet i undervisningen. Då projektet är knutet till kursen naturkunskap 1b är det enbart elever på nationellt program som får ta del av undervisningsinnehållet. I intervjuer med eleverna som studerar ett introduktionsprogram ger eleverna exempel på hur lärarna integrerar frågor om normer, relationer och jämställdhet i undervisningen. Däremot berättar lärarna som undervisar på introduktionsprogrammet att de inte samverkar med skolans kurator kring sex- och samlevnadsfrågor.

Av intervjuerna framkommer att eleverna upplever att det inte finns någon tydlig fördjupning av undervisningen i sex och samlevnad och de uttrycker en önskan om att det ska finnas återkommande möjligheter att prata om sex- och samlevnadsfrågor under

samtliga år de går på gymnasiet. I intervjuerna berättar eleverna att diskussioner och innehåll snarare repeteras än fördjupas. Vidare framgår från intervjuer att alla lärare inte har den kompetens och kunskap som behövs för att undervisningen ska kunna ge eleverna en fördjupad förståelse och progression i sex- och samlevnadsfrågorna.

Eleverna berättar att de inte är med och påverkar eller utvärderar sex- och samlevnadsundervisningen. I kursen naturkunskap 1b utgår innehållet från elevernas frågor men någon uppföljning och utvärdering av undervisningen, som elever varit delaktiga i, har inte skett. Det framkommer inte heller några exempel på hur eleverna varit delaktiga i planeringen av innehållet av sex- och samlevnadsundervisningen i övriga ämnen.

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Rektorn behöver följa upp att all personal har aktuell kompetens och erbjuds möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att undervisa om sex och samlevnad. Det innebär också att se över hur elevhälsans kompetens används i sex- och samlevnadsundervisningen på alla program.
- Undervisningen i sex och samlevnad behöver i större utsträckning genomföras så att det finns en tydlig progression i elevernas lärande. Det innebär att lärarna behöver undervisa om sex och samlevnad återkommande under elevens gymnasieutbildning.
- Eleverna behöver få möjlighet att påverka sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande genom att vara delaktiga i utvärderingen av sex- och samlevnadsundervisningen.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Möckelngymnasiet Degerfors arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer ingen uppföljning att genomföras.

Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande. Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

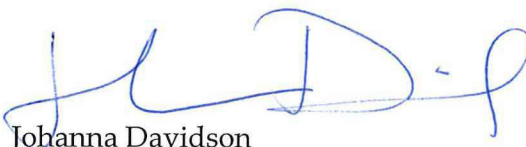
I bedömningen har även Agneta Kenneberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström

Enhetschef

Johanna Davidson

Utredare